

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

JÓTETT HELYÉBE...

Humánus, vagyis emberség – így nevezzük azt a tulajdonságunkat, hogy nem hagyjuk magára azt, aki bajba jutott, megsérült, segítségre szorul. De vajon valóban kizárólag emberi tulajdonság az önzetlenség? Az állatvilágban mindenütt a könyörtelen „farkastörvények” uralkodnak?

◆ Holló a hollónak nem vájja ki a szemét – tartja a közmondás, és ez arra utal, hogy az egy fajhoz tartozó állatok kíméletesen viselkednek egymással. Ez azonban nem mindig van így. Számos állat nemhogy magára hagyja a sérültet, de akár még zsákmányul is ejti, és fel is falja. Nem kevés fajnál teljesen hétköznapi jelenség a kannibalizmus, és még csak különösebben gyengének vagy sérültnek sem kell lennie egy egyednek ahhoz, hogy a saját fajtársai áldozatává váljon – elég, ha kisebb, és nem vigyáz magára eléggé. Más állatok ugyanakkor megható önzetlenséget tanúsítanak, és akár az életüket is kockáztatják, hogy bajba jutott társaikat megsegítsék. Mivel a természetben minden a célszerűségnek van alárendelve, ki kell tehát mondanunk, hogy az önzetlenség is lehet kifizetődő.

FIÁT ESZI, HA ÉHEZIK

Egyes állatoknál a fajtársak elfogyasztása kimondottan bele van tervezve a programba. Az imádkozósáska nősténye a párzás után – sőt, közben! – gyakran elfogyasztja a párját, rovarrevő lévén, ez valóságos energiabombát jelent számára, amit kár lenne veszni hagyni, és a hím rövidesen amúgy is elpusztulna – mint ahogy elpusztul a nőstény is, miután lerakta a petéket. Egyes nyílméregbéka-fajok nőstényei több petét raknak le egyszerre egy-egy bromélia levéltölcsérébe, de ezekből csak egy ebihal fog békává fejlődni: a többi az ő táplálékául szolgál, mivel más élelemforrás nem áll rendelkezésre a levélkehelyben. Ragadozó madaraknál is gyakori jelenség a testvérgyilkosság a fészekben. A rágcsálók körében előfordul, hogy éhínség idején a szülők megeszik a kölykeiket: ennek a könyörtelen logikája az, hogy az anyának lehet még másik utódja, de ha ő éhen hal, a kicsinyek sorsa is meg van pecsételve.

Ó, TE SZEGÉNY ÁRVA!

A magasabbrendű, gerinces állatoknál jellemző az ivadék gondozás. Az emlősök anyatejjel táplálják a kicsinyeiket, ez azonban nem jelenti azt, hogy másokét is hajlandók örökbe fogadni. Az elárvult borjú bőghet teli torokból, idegen anya nem fogja megszoportatni, még akkor sem, ha a saját borját elvesztette. A békés, növényevő patásoknál humánusabb az oroszlán: ha a falkában valamelyik nőstény vadászbaeset következtében életét veszíti, utódait a többiek nevelik fel, és a patkányoknál, mókusoknál, makiknál, de még a rozmárokban is előfordul, hogy a magukra maradt kicsiket adoptálja egy nőstény, amely általában rokonságban áll az anyjukkal. Ivadékgondozó halaknál is megfigyelték, hogy a fészek eredeti gazdáinak eltávolítása után egy másik, nem is feltétlenül rokon hím viselte gondját az ikráknak.

MENTŐOSZTAG A SZAVANNÁN

Közismert tény, hogy az állatszülők sok mindenre képesek az utódaikért, és hajlandók akár az életüket is kockáztatni, hogy megmentsék, ha bajba kerül. Sokszor azonban nemcsak a szülei, hanem az egész falka vagy csorda részt vesz a mentőakciókban. Nemrégiben bejárta a világhálót egy filmfelvétel, amely az afrikai Kruger Nemzeti Parkban készült: egy kafferbivalyborjút néhány nőstény oroszlán támadott meg a vízparton, és elszakítva a menekülő csordától, igyekeztek földre teríteni. A borjú ellenállt, és a csorda rövidesen visszatért érte: bámulatos szervezetséggel rontottak neki a ragadozóknak, felöklelték és sikeresen szétkergették őket. Hasonló jelenséget írt le zebráknál a híres főemlőskutató, *Jane Goodall*: a vadkutyák által körülvert kancáért és csikajáért tért vissza egy csíkos csődörkommandó.

FARKASTÖRVÉNYEK?

A sérült, öreg, legyengült fajtársról való gondoskodás sem ismeretlen az állatvilágban. Farkasoknál, illetve afrikai és ázsiai vadkutyáknál megfigyelték, hogy ha a falka egy tagja sérülés vagy egyéb ok miatt nem tud részt venni a vadászatban, otthon marad a kölykökre vigyázni, és a többiek neki is hoznak enivalót. Mongúzokról és bonobókról (törpe csimpánzokról) is tudjuk, hogy gondoskodnak elesett, rászoruló fajtársaiktól, a vámpírdenevérek pedig visszaöklendezett táplálékkal etetik kolóniájuk legyengült, szerencsétlenül járt tagjait. Közismerten segítőkész lények a delfinek: beteg vagy sérült társaik alá úsznak, és a testükkel tartják fenn őket a víz színén, hiszen a delfin tüdővel lélegző emlős, amelynek a légkörből kell levegőt vennie. Az elefántok sem hagyják magukra veteránjaikat, igyekeznek lábra állítani, és támogatják az utolsó pillanatig.

MA NEKEM, HOLNAP NEKED

Az állatvilágban is példa a bajba jutott társak önzetlen megsegítésére, még ha pillanatnyi veszteséggel, erőfeszítéssel, kockázattal jár is, igaz, az állatfajok hatalmas számához képest kevés példát ismerünk. A legtöbb élőlény életét a könyörtelen célszerűség irányítja. Az önzetlen viselkedés mindig csoportban élő állatok között fordul elő, és nyilvánvalóan azért alakult ki és maradt fenn, mert megéri a csoport, az egész faj számára. ◆

LÉTEZIK OLYAN PÓKFAJ, AMELYNEK A KICSINYEI SAJÁT ANYJUKAT ESZIK MEG.

A GALLÉROS PÁVIÁNOK HORDAVEZÉRE MINDEN FINOM FALATRA IGÉNYT TART, ÉS IGAZI ÖNKÉNYŰRKÉNT VISELKEDIK, ÁM HA A CSAPATOT VESZÉLY FENYEGETI, MÉG A LEOPÁRDDAL IS SZEMBESZÁLL, HOGY FELTARTÓZTASSA, AMÍG A TÖBBIEK MENEKÜLNEK. HA ODAVÉSZ IS, ÖNFELÁLDOZÓ HAJLAMÁT A MEGMENEKÜLŐ UTÓDAI ÖRÖKÍTENI FOGJÁK.

SZÁMOS MADÁRFAJNÁL MEGFIGYELHETŐ, HOGY AZ ELŐZŐ ÉVBEN KIKELT FIÓKÁK SEGÍTENEK A SZÜLŐPÁRNAK A KÖVETKEZŐ ÉVI FÉSZEKALJ FELNEVELÉSÉBEN.

A DOLGOZÓ MÉHEK HABOZÁS NÉLKÜL DÖFIK FULLÁNKJUKAT A KAPTÁRRÁ TÁMADÓ ELLENSÉGBE, NOHA EZ AZ ÉLETÜKBÉ KERÜL.

